

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МСФЗ В КОНТЕКСТІ ЗВ'ЯЗКУ РІВНЯ ІНТЕГРАЦІЇ З РІВНЕМ НАЦІОНАЛЬНОГО КОНЦЕПТУ

У статті розглянуто такі суперечливі процеси, як наявність відцентрових і доцентрових сил, які проявляються при різних формах інтеграції національних економік. Ці протиріччя стосуються також зниження рівня національного концепту при зростанні числа інтеграційних параметрів. У результаті проведених досліджень запропоновано модель зв'язку рівня національного концепту з числом інтеграційних параметрів.

The controversial processes of centrifugal and centripetal forces inherent to different types of integration of national economies are reviewed in the article. These contradictions can also be observed in simultaneous decrease in the level of national concept and increase in the number of integration parameters. As a result of the investigation performed, the model of connection of the national concept level with the number of integration parameters is proposed.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток інтеграційних процесів є найважливішою характеристикою сучасного світового господарства. Економічна інтеграція допомагає країнам більш раціонально використовувати сировинні, паливні, трудові ресурси, поліпшити територіальний поділ праці. Від звичайного економічного співробітництва, що базується головним чином на торгівлі, економічна інтеграція відрізняється подальшим поглибленням всебічних зв'язків, зрощенням виробничих процесів окремих країн. При цьому інтеграційні процеси проявляються по-різному, залежно від соціально-економічних умов розвитку тих чи інших груп країн. Водночас звертають на себе увагу і заклики керівників розвинених держав до протекціонізму у сфері власних національних економік, особливо у світлі кризових явищ. Ця проблема є гострою і для України. Зіткнення множинних і при цьому суперечливих, нерідко різноспрямованих ідентичностей українського соціуму надає гальмівну дію на будь-які ініціативи зверху. За роки незалежності Україна не досягла видимих успіхів у створенні інтеграційних проєктів: інтеграція у формі СНД була фактично заморожена, не відбулася і спроба стати центром альтернативних СНД об'єднань (ГУАМ, СДВ). У даний час можна говорити про новий етап інтеграційних зусиль, зосереджених на європейському напрямку [1, с.153].

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Розроблена в XVII-XVIII століттях європейськими вченими теорія меркантилізму розглядала державу як суб'єкт економічної діяльності, який забезпечує значне перевищення експорту своїх товарів над імпортом, що призводить до позитивного торговельного сальдо, сприяє розвитку країни. Обмеженість меркантилізму полягає в тому, що меркантилісти не розглядали державу як об'єкт розвитку з боку зовнішньоторговельних партнерів або інших зовнішньоекономічних факторів. На жаль, на сучасному етапі панує трактування, що в умовах глобалізації неомеркантилізм проявляється як прагнення країн з високим рівнем безробіття лише обмежити імпорту і стимулювати внутрішнє виробництво і зайнятість, хоча насправді замість неомеркантилізму слід розглядати національний суверенітет. Український вчений Я. А. Жаліло показав, що важливою умовою успішного включення України в сучасний етап глобалізації є наявність у її національній економіці стійких економічних суб'єктів, здатних ефективно будувати свою поведінку в глобальному економічному середовищі, керуючись власними економічними інтересами, а узгодженість цих інтересів з національними набуває виняткового значення для забезпечення національного суверенітету [2, с.82]. Економічний національний суверенітет є базовим у системі цінностей кожної держави, тобто національного концепту.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Інтеграційні процеси сприяють формуванню глобальних ринків товарів і послуг. Важливо підкреслити, що в інтеграційних процесах держави виступають як суб'єкти цих процесів, що мають своєрідну реакцію і своєрідну поведінку щодо сигналів ринку, виявляються посередниками між зацікавленими підприємствами – виробниками і споживачами товарів, послуг, ресурсів і тощо. При інтеграції настає взаємопроникнення процесів відтворення, які протікають в різних країнах. Міжнародні форми набувають ринкове і державне регулювання економіки. Створюючи замкнуті інтеграційні угруповання, економічні об'єднання держав ведуть конкурентну боротьбу з іншими країнами.

На інтеграційні процеси впливають і політичні фактори, вони можуть прискорити їх або сповільнити, але ні в жодному випадку не замінити економічні фактори як об'єктивну основу інтеграції. Економічні об'єднання країн з низьким рівнем життя (зокрема, країн, що розвиваються) мають, як правило, політичне підґрунтя і нежиттєздатні. Звідси випливає, що інтеграція – вищий прояв інтернаціоналізації господарського життя, вона може приймати більш-менш зрілі форми, проходити етапи (зони вільної торгівлі, митний союз, економічний і валютний союз тощо), хоча в даний час градація цих форм стає предметом дискусії.

Предметом дискусії також є оцінки негативних наслідків, таких як:

- відтік факторів виробництва від більш слабких у бік сильніших партнерів;
- транснаціональні компанії формують свою політику цін на продукцію, які негативно відбиваються на економіці інтегрованих слабших країн;
- збільшення масштабів виробництва при надмірній концентрації призводить до збільшення втрат.

Актуальність проблеми пов'язана з необхідністю визначення нової ролі національної стратегії України в сучасному світі, у тому числі реалізації її суверенітету, безпеки та розвитку в умовах глобальної взаємозалежності, формування стратегії модернізації як відповіді на виклики глобальної кризи та пошуку оптимальних форм інтеграційних процесів.

При формуванні економічної політики держав повинна враховуватися можливість цих наслідків з урахуванням як доцентрових, так і відцентрових процесів, що виявляються при різних рівнях інтеграції та залежать від обсягів і змісту інтеграційних параметрів.

Постановка завдання. Метою статті є спроба змоделювати і дати кількісну оцінку зв'язку рівня національного концепту з обсягом інтеграційних параметрів, що визначають рівень інтеграції. Варто підкреслити, що такий підхід може бути корисним при вирішенні питань темпів імплементації в Україні Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), тому що першочерговим завданням банківської системи України є не тільки інтеграція, а й кредитування економіки України. Українська банківська система повинна бути не тільки прозорою для іноземних банків, але й мати можливість прозорого розуміння намірів банків-позичальників на кожному рівні інтеграційних процесів з точки зору захисту українського національного концепту.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній науковій літературі розглядають п'ять рівнів міжнародної економічної інтеграції: зону вільної торгівлі; митний союз; загальний ринок; економічний союз; політичний союз. Кожен рівень характеризується своїм набором параметрів інтеграції, що визначає сутність розглянутого рівня (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні розвитку економічної інтеграції

Рівні інтеграції	Сутність інтеграції
1	2
1. Зона вільної торгівлі	Скасування митних зборів у торгівлі між країнами-учасниками інтеграційного угруповання

1	2
2. Митний союз	Уніфікація митних зборів щодо третіх країн
3. Загальний ринок	Лібералізація руху ресурсів (капіталів, робочої сили і товарів) між країнами-учасниками інтеграційного угруповання
4. Економічний союз	Координація і уніфікація внутрішньоекономічної політики країн-учасників
5. Політичний союз	Проведення єдиної зовнішньої політики

Порядок зростання рівня інтеграції зображено на рис. 1 у вигляді концентричних окружностей зростаючого радіусу [3, с.304]. Ще одне трактування зміни рівнів економічної інтеграції на прикладі ЄС висловив колишній міністр фінансів Німеччини Т. Вайгель. В інтерв'ю газеті «Die Welt» (27 грудня 2011 року) він представив майбутнє ЄС у вигляді концентричних окружностей, центром яких є країни спільної валюти – зони євро, далі країни – просто члени ЄС, кожна з яких у будь-який момент може вступити у валютний союз, потім країни-кандидати на вступ в ЄС і, нарешті, асоційовані з ЄС країни [4]. Інтеграційна практика, особливо у світлі уроків кризових процесів останніх років, показала, що інтеграційні процеси мають не тільки позитивні, але й негативні ефекти. Якщо провести семантичний аналіз поняття відцентрової сили, спрямованої від центру концентричних окружностей, і доцентрової сили, спрямованої в зворотному напрямку, то витікає висновок, що напрям зростаючого рівня інтеграції збігається з напрямком відцентрової сили, а напрям знижуючого рівня інтеграції збігається з напрямком доцентрової сили. Спробуємо сформулювати пояснення цього, здавалося б, парадоксу виходячи з поняття рівня національного концепту. Слід відзначити, що відцентрові і доцентрові сили постійно співіснували в самому процесі капіталістичного розвитку, домінуючи в ті чи інші періоди. Будь-яке інтеграційне утворення, наприклад ЄС, у якому поєднуються національні суб'єкти та елементи інтеграції – це є симбіоз відцентрових і доцентрових сил, взаємодія між національною кооперацією і національним відокремленням [5, с.100–119].

Можна, наприклад, послатися на думку професора А. С. Гальчинського про те, що, досягнувши певної насамперед граничної межі централізації, країни ЄС поступово почнуть рухатися в напрямку розумної децентралізації багатуокладної, різнорівневої системи, що функціонує на основі переважно горизонтальних зв'язків. Вважається, що цей процес вже почався, що, в свою чергу в перспективі неминуче призведе до принципово нової інтеграційної моделі, в якій кожна країна бере участь в цьому процесі і буде зберігати суверенне право залишатися сама собою [4; 6]. Таку модель можна представити також у вигляді концентричних окружностей, але зі зміненим напрямком вектора рівня інтеграції (рис. 1).

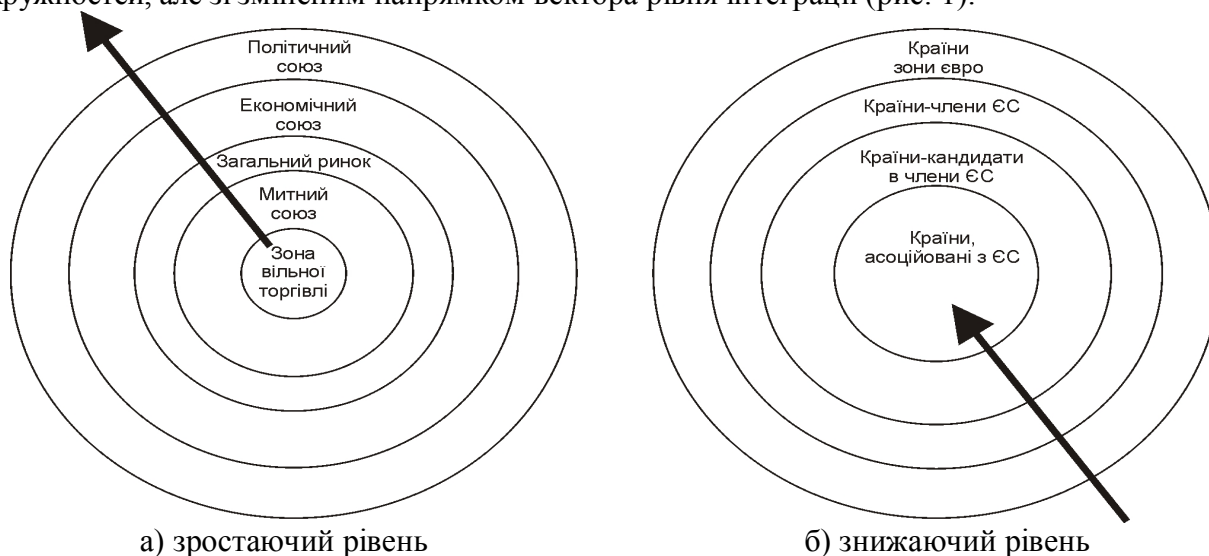

Рис. 1. Підходи до оцінки рівня інтеграції

Слід звернути увагу на те, що в періодичній пресі з'являються тези про розмивання концепту національних держав у зв'язку з реалізацією проекту єдиної Європи [6]. У зв'язку з цим представляє інтерес визначити в якості моделі зв'язок між рівнем національного концепту і числом інтеграційних параметрів. Побудова моделі базується на деяких загальних припущеннях феноменологічного характеру і даних, наведених у різних джерелах [3, с.303–304; 7, с.240–243; 8, с.467–480].

При цьому формулюється таке правило: кожен новий рівень інтеграції містить параметри інтеграції попереднього рівня і ряд нових параметрів (табл. 2). Для спільності такий підхід доповнюється такими положеннями: P_{18} – повне злиття всіх нормативно-правових актів, що мають місце при злитті держав; P_0 – відсутність будь-яких нормативно-правових актів, що знижують рівень національного концепту.

Таблиця 2

Перелік інтеграційних параметрів

P_1	Тарифний захист вітчизняної промисловості
P_2	Зниження митних тарифів
P_3	Режим найбільшого сприяння
P_4	Застосування національного режиму
P_5	Скасування митних тарифів
P_6	Загальна митна політика щодо третіх країн
P_7	Вільне переміщення товарів
P_8	Вільне переміщення трудових ресурсів
P_9	Вільне переміщення капіталів
P_{10}	Створення наддержавних органів в економічній сфері
P_{11}	Створення єдиної регіональної валюти
P_{12}	Формування єдиного регіонального банку
P_{13}	Встановлення фіксованих валютних курсів
P_{14}	Єдине податкове законодавство
P_{15}	Єдині стандарти
P_{16}	Єдине трудове законодавство
P_{17}	Проведення єдиної зовнішньої політики
P_{18}	Створення наддержавних органів у сфері держуправління

Такий перелік підкреслює протиріччя між темпами імплементації МСФЗ в Україні та можливістю мати єдині стандарти починаючи з повної економічної інтеграції.

Узагальнені дані та припущення наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Модель зв'язку рівня національного концепту (К) з числом параметрів інтеграції (N)

Рівень національного концепту (К)	Тип інтеграції	Наявність параметрів інтеграції	Число параметрів інтеграції (N)
1	2	3	4
1	Інтеграція відсутня	P_0	0
0,9	Преференційні торговельні угоди	$P_1; P_2; P_3; P_4$	4
0,8	Зона вільної торгівлі	$P_1; P_2; P_3; P_4; P_5$	5

1	2	3	4
0,7	Митний союз	P ₁ ; P ₂ ; P ₃ ; P ₄ ; P ₅ ; P ₆	6
0,6	Загальний ринок	P ₁ ; P ₂ ; P ₃ ; P ₄ ; P ₅ ; P ₆ ; P ₇ ; P ₈ ; P ₉	9
0,5	Економічний союз	P ₁ ; P ₂ ; P ₃ ; P ₄ ; P ₅ ; P ₆ ; P ₇ ; P ₈ ; P ₉ ; P ₁₀	10
0,4	Валютний союз	P ₁ ; P ₂ ; P ₃ ; P ₄ ; P ₅ ; P ₆ ; P ₇ ; P ₈ ; P ₉ ; P ₁₀ ; P ₁₁ ; P ₁₂ ; P ₁₃	13
0,3	Повна економічна інтеграція	P ₁ ; P ₂ ; P ₃ ; P ₄ ; P ₅ ; P ₆ ; P ₇ ; P ₈ ; P ₉ ; P ₁₀ ; P ₁₁ ; P ₁₂ ; P ₁₃ ; P ₁₄ ; P ₁₅ ; P ₁₆	16
0,2	Політичний союз	P ₁ ; P ₂ ; P ₃ ; P ₄ ; P ₅ ; P ₆ ; P ₇ ; P ₈ ; P ₉ ; P ₁₀ ; P ₁₁ ; P ₁₂ ; P ₁₃ ; P ₁₄ ; P ₁₅ ; P ₁₆ ; P ₁₇	17
K ≤ 0,1	Злиття держав	P ₁ ; P ₂ ; P ₃ ; P ₄ ; P ₅ ; P ₆ ; P ₇ ; P ₈ ; P ₉ ; P ₁₀ ; P ₁₁ ; P ₁₂ ; P ₁₃ ; P ₁₄ ; P ₁₅ ; P ₁₆ ; P ₁₇ ; P ₁₈	18

В основу моделі покладена функція

$$K = a_0 + a_1N + a_2N^2 + a_3N^3 \quad (1),$$

яка характеризує не тільки швидкість, але і прискорення зміни рівня національного концепту від числа параметрів інтеграції.

Ряд принципів економічних факторів можна формалізувати у вигляді трьох граничних умов:

1) рівень національного концепту є максимальним при повній відсутності параметрів інтеграції:

$$K(0) = 1 \quad (2)$$

2) зниження рівня національного концепту в умовах інтеграції не є швидким процесом:

$$\left. \frac{dK}{dN} \right|_{N=0} = 0 \quad (3)$$

3) збільшення числа інтеграційних параметрів може привести до повного злиття держав та істотного зниження рівня національного концепту. У запропонованій моделі:

$$K(N) \Big|_{N \geq 18} \leq 0,1 \quad (4)$$

З урахуванням цих умов методом найменших квадратів можна запропонувати таку модель залежності рівня національного концепту від числа параметрів інтеграції:

$$K = 1 - 2,15 \left(\frac{N}{N_{\max}} \right)^2 + 1,25 \left(\frac{N}{N_{\max}} \right)^3 \quad (5)$$

Графік функції K(N) представлений на рис. 2.

Рис. 2. Залежність рівня національного концепту від числа параметрів інтеграції

Ця функція має точку перегину при:

$$N = \frac{7,5}{4,3} \cdot N_{\max} \approx 10 \quad (6)$$

Очевидно, що таке число інтеграційних параметрів, характерне для економічного союзу, є тим самим рівнем інтеграції, після якого починається процес децентралізації з метою збереження власного національного концепту.

Висновки і перспективи подальших розробок. Підсумовуючи вищевикладене, спробуємо зробити такі висновки і рекомендації.

1. Оцінка впливу інтеграційних процесів на стан незалежності (суверенітету) держави є виключно важливою як науковою, так і прикладною проблемою, яка далеко не вивчена.
2. У цій статті представлені деякі методи якісної та кількісної оцінки процесу інтеграції в контексті національних інтересів забезпечення економічної та політичної незалежності (суверенітету) з використанням моделі взаємозв'язку між рівнем національного концепту і числом інтеграційних параметрів.
3. Зазначені у статті судження є оціночними і досить ілюстративними. У силу реального стану власної економіки як основи національного економічного суверенітету вони дозволяють ставити перед державними органами питання:
 - про регулювання швидкості проведення інтеграційних процесів;
 - про недоцільність необґрунтовано прискореної імплементації інтеграційних параметрів, характерних для форм високого рівня інтеграції, в країнах, поки що готових тільки до інтеграційних об'єднань нижчого рівня.
4. При вирішенні проблем інтеграційних процесів взаємодії національних економік необхідно розглядати національну безпеку виключно як суб'єкт національних процесів. При цьому для її забезпечення у всіх сферах діяльності, в тому числі фінансової, доцільно залучати нові інструменти, які забезпечують позитивний ефект інтеграційних процесів на тлі світових тенденцій. Одним із важливих інструментів, що вбудовуються у структуру управління і оптимізації національної фінансової системи, беруть участь в забезпеченні сутності та мети інтеграційних процесів є МСФЗ. Виходячи з інтересів національної безпеки, обґрунтованою здається політика поетапної та вибіркової імплементації МФСЗ в українську практику.

Список використаної літератури

1. Гузенкова Т. С. Україні: регіональна відповідь на глобальні виклики. Незалежність України в глобалізованому світі: вектори XXI століття / Т. С. Гузенкова. – К: НІСД, 2011. – С. 148–154.
2. Жаліло Я. А. Економічні засади державного суверенітету в глобалізованому світі. Незалежність України в глобалізованому світі: вектори XXI століття / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка. – К: НІСД, 2011 – С. 77–89.
3. Гіл Чарлз В. Л. Міжнародний бізнес. Конкуренція на глобальному ринку / Чарлз В. Л. Гіл. – Київ: Основи, 2001. – С. 303–304.
4. Сколотяний Ю. Анатолій Гальчинський: Кінець капіталізму можна з повною підставою трактувати як його тріумф [Електронний ресурс]. / Ю. Сколотяний // Дзеркало тижня. Україна. – 2012. – № 4. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/anatoliy_galchinskiy.html.
5. Albo G. European capitalism today: Between the Euro and the third way [Електронний ресурс] / Albo G. // Monthly Review. – 1999. – July – August. – P. 100–119. – Режим доступу: <http://www.yorku.ca/albo/docs/1999/European%20Capitalism%20today%20%281999%29>.
6. Пода В. Какой капитализм строит Украина [Електронний ресурс]. / В. Пода // Комментарии. – 2012. – № 4. – Режим доступу: <http://gazeta.comments.ua>.
7. Міжнародна мікроекономіка: [навч. посіб.] / за ред. Ю. Г. Козака, Ю. М. Пахомова, Н. С. Логвінової. – К: ЦУЛ, 2012. – 366 с.
8. Соколенко С. И. Глобальные рынки XXI столетия: Перспективы Украины / С. И. Соколенко. – К.: Логос, 1998. – 568 с.

Прийнято до друку 17.04.2012